Încă o dată despre Topârceanu...

Natalia STRATANOVSKA

Timp de mai mulți ani am aşteptat un prilej temeinic pentru a-mi mărturisi, în mod public, dragostea față de celebrul ieşean George Topârceanu. Iată că anul acesta, jubiliar pentru poet, văd înfăptuirea celor aşteptate. Spre Topârceanu m-a călăuzit, încă în anii studenției, admirabilul scriitor Constantin Paustovski, care a reuşit, în prefața ce însoțeşte volumul traducerilor lui Topârceanu în limba rusă, să contureze cu exactitate coordonatele personalității şi operei topârceniene. Această prefață n-a devenit pentru mine numai o prezentare, ci şi un îndemn la cunoaşterea lui Topârceanu în limba română. Paustovski l-a comparat pe Topârceanu cu Heinrich Heine şi i-a stabilit locul între Heine şi Burns. Neîntrecutul liric şi acidul parodist, maestru al baladelor şi romanțelor, satiric şi polemist, fabulist şi vizionar, rapsod, ce nu stă mai prejos de rapsozii Franței, Rusiei sau Germaniei.

Fac acest elogiu lui Topârceanu, având convingerea că poetul îl merită şi nu vă fie cu supărare părerea (m-ar bucura, dacă aprecierea mea ar fi greşită) că în timpul vieții lui Topârceanu critica mai mult sau mai puțin oficială încerca să-l mărginească în mod superficial cu epitetele „poet uşor" sau „poet vesel" şi numai atât. Ceea ce i s-a refuzat cu zgârcenie în timpul vieții, Topârceanu n-a obținut pe deplin nici de la posteritate. Dar cine i-a citit cu atenție poeziile şi proza îşi poate da seama cât de nepotrivită este eticheta cu care au încercat unii să-l pecetluiască. Cred că, parțial, asemenea situație poate fi explicată prin faptul că Topârceanu a fost antimodernist.

În 1921, când bântuiau toate posibilele -isme, Topârceanu ținea să se ştie că nu este „modernist", nici „sentimental" ca Demostene Botez, nici „futurist" ca Blaga. Tradițional prin timbrul vocii sale poetice îmbrăcate în haina clasică fin cizelată, Topârceanu a rezistat împotriva tuturor variațiilor de gust. Îl îndepărtau de modernism obscuritatea, caracterul vag şi încărcat al imaginilor care umbresc sensul operei artistice. Însă nu trebuie înțeles prin aceasta că Topârceanu a fost refractar la tot ce era nou şi care a putut ridica literatura pe o treaptă mai înaltă. Topârceanu a luat atitudine împotriva falselor talente, scriind ironic: „Având în vedere că d-sa este poet în toată puterea cuvântului, dar n-are talent – îl sfătuim să se facă modernist sau expresionist. Atunci cusurile d-sale poetice se vor transforma în calități – şi puținele calități – în defecte uşor remediabile. Nu poate să se exprime clar? Să-şi facă din obscuritate un punct de estetica înaltă".[1]

Au pretins unii că Topârceanu a scris puțin. Însă în păstrarea Academiei Române se află zeci de caiete şi sute de foi pline de însemnări care pot servi drept

[1] Ene V., Studiu introductiv, în G. Topârceanu, *Versuri şi proză*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978, p XXXI.

BDD-V2415 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:35 UTC)

mărturie diversităţii şi seriozităţii preocupărilor lui G.Topârceanu. Un scriitor de o rară, desăvârşită, probitate artistică, Topârceanu era necruţător cu sine însuşi. Iată ce spune Otilia Cazimir în memoriile sale „Pot să afirm ca una care ştiu ce imens material literar a distrus pentru că nu era «la înălţime»”[2]...

„Publicând numai ce a rupt şi a aruncat pentru că nu găsea că era perfect, alt poet ar fi socotit tot atât de mare ca şi el, – dar mai fecund! *Rapsodiile de toamnă* au avut de-a lungul elaborării cam de trei ori mai multe strofe decât au rămas după trecerea lor prin sita celui mai pretenţios şi mai rafinat bun gust”[3].

În autoportretele creatorului *Baladelor vesele şi triste* este evidentă, în ochi, ironia care contrastează cu surâsul amar – ceea ce şi-a găsit expresia în poezie. Topârceanu considera desenul drept exerciţiu literar – în linii creionate pe hârtie Topârceanu reproducea imaginile percepute cu vederea, uneori cele reconstruite ori născute de imaginaţia lui poetică. Probabil aceasta îl ajuta să scrie versurile sale sculpturale, uneori de o delicateţe suavă, alteori de o profunzime dramatică. Luându-l drept model pe Spinoza – un filozof care a tins spre claritatea concluziilor ca să atribuie adevărurilor existenţei o simplitate geometrică, – Topârceanu compara munca asupra finisării versului cu activitatea unui şlefuitor de lentile optice – tocmai acest fel de activitate desfăşura marele filozof, aflându-se la Amsterdam şi Haga. Cele mai de valoare opere ale lui G. Topârceanu închid în ele, cum va mărturisi poetul însuşi, „dureri topite în imagini”.

Tristeţea nu totdeauna vădită, dar permanent este prezentă printre rândurile glisante ale versurilor topârceniene. Paustovski o compară cu un „ciob de sticlă” care se ascunde „în iarba deasă”. „Până la un timp nu se observă, dar e destul să-l ilumineze brusc soarele şi ciobul se aprinde dintr-o dată cu un foc uimitor făcându-ne să ne strângem pleoapele”[4].

Din diverse moduri de stăvilire a sentimentelor, Topârceanu îşi alege ca mijloc de protecţie învelirea lor în umor. Ş. Cioculescu defineşte această metodă ca dezumflarea iluziilor „cu acul ironiei”. Procedeul este foarte personal la Topârceanu, de „a săgeta sublimul, coborându-l pe pământ ca pe un balon dezumflat”[5]. P. Teodoreanu spune că Topârceanu este „cântăreţ pe două strune”. Pentru un poet aceasta înseamnă un înalt grad artistic. Topârceanu l-a meritat deoarece de multe ori versurile sale au muzicalitatea baladelor, rapsodiilor sau romanţelor. Când melodia unei opere topârceniene alunecă pe una din strune şi ajunge la o notă culminantă, ameninţând să rupă struna, intervine uşor pe un ton glumeţ un „pizzicato” de pe cealaltă strună, întorcând melodia în limitele tonalităţii muzicale dorite de autor.

Primul critic al lui Topârceanu, G. Ibrăileanu, a caracterizat aceste două ipostaze ale operei topârceniene concis şi simplu: „o îmbinare fericită a sentimentului şi raţiunii”[6], iar poetul însuşi a fost sigur că talentul în poezia lirică nu e altceva „decât puterea de a fi sincer”.

[2] Cazimir O., *Inscripţii pe marginea anilor*, Iaşi, Editura Junimea, 1973, p. 93.
[3] *Idem*, p. 76.
[4] Паустовский К. Георге Топырчану, в кн. Георге Топырчану, *Стихи*, ГИХЛ, Москва, 1961.
[5] Cioculescu Ş., *George Topârceanu sau poetul pentru toţi*, în Ş. Cioculescu, *Itinerar critic*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1973, p. 199.
[6] Ibrăileanu G., *G. Topârceanu*, în G. Ibrăileanu, *Pagini alese*, vol. II, Bucureşti, ESPLA, 1951, p.53.

BDD-V2415 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:35 UTC)

Ca personalitate, Topârceanu a avut două trăsături puternice care-l caracterizează: conştiinciozitatea artistică şi curiozitatea intelectuală. Pe Topârceanu îl interesa nu numai literatura, ci şi filozofia, medicina, astronomia, istoria, matematica, fizica. Unele din cele mai preferate cărţi ale poetului au fost două lucrări în limba franceză de entomologie.

Autorul *Baladelor vesele şi triste* a putut să urmărească ore în şir ocupaţiile unei gâze minuscule „graţioase ca o domnişoară" sau unui „ţânţar nervos şi foarte slab de constituţie". Atenţia lui atrăgeau: „frunzele-n bejanie", „o libelulă cu zborul plin de graţie", un „flutur mic într-o lucire de asfinţit", „un buchet de flori orfane şi calice". Relaţii care au existat între Topârceanu şi natură ar putea constitui un subiect de o cercetare specială. Aplecat cu seriozitate asupra marilor şi micilor taine ale naturii, Topârceanu, ca nimeni altul, a ştiut să umanizeze lumea gâzelor şi plantelor, creând întregul univers locuit de imagini personificate cu o înaltă măestrie, imagini în care recunoaşte numeroase trăsături omeneşti privite de poet cu surâsul cald.

În general, acest aspect al personalităţii lui Topârceanu este cu totul remarcabil îndeosebi în zilele noastre, în epoca în care, din ce în ce mai puternic, ne amorţesc emoţiile fel de fel de „minuni" ale progresului tehnic reci la atingere, înghețându-ne mişcările fizice şi sentimentale, smulgându-ne definitiv din mediul natural de care în mod normal ar trebui să fim inseparabili. În operele sale remarcabile, în marea simfonie a poeziei româneşti, George Topârceanu îşi păstrează individualitatea ca astfel s-o facă şi mai bogată în sonuri.

În încheiere îmi permit o observaţie legată nemijlocit de aspect practic al predării limbii române.

Cred că, în ultimul timp, profesorii care predau limbi străine constată manifestarea din partea studenţilor a unei atitudini foarte pragmatice faţă de studierea limbii. Mă bucur mult dacă în practica mea pedagogică dau peste „devieri" de la această tendinţă (după părerea mea nu prea încurajatoare).

Predau limba română diplomaţilor de vârste şi nivel de cultură diferite, aşa că, dacă observ la unii dintre ei receptivitate la informaţii care fac parte din domeniul strict aplicat al limbii – în lipsa orelor oficiale – totuşi încerc să fac „includeri" foarte modeste din literatura română, anul acesta fiind dominat de G. Topârceanu.

Ещё раз о Топырчану

В статье акцентируется внимание на новом, современном прочтении творчества выдающегося румынского поэта Георге Топырчану (1886-1937), который почти всю свою жизнь провёл в Яссах, где руководил местным театром и работал в редакции литературного журнала "Вьяца ромыняскэ". Говориться о недостаточности внимания современного литературоведения и литературной критики к поэтическому наследству Топырчану, особенно в юбилейный для него год, ведь поэт остался верен классическому направлению несмотря на все модернистские влияния. По-новому определяется специфика творческого метода поэта, рассматриваются наиболее известные его стихотворения, их переводы на русский язык, чему будет посвящено отдельное исследование.

BDD-V2415 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:35 UTC)